

Revisionsrapport

Granskning av årsredovisning 2017

Enköping kommun

Sofia Nylund
Certifierad
kommunalrevisor

Peter Alm
Auktoriserad revisor
Certifierad
kommunalrevisor

Fredrik Birkeland
Revisionskonsult

Simon Löwenthal
Revisionskonsult

Per Larson
Revisionskonsult

Mars 2018

Innehåll

1.	Sammanfattning	2
2.	Inledning	3
2.1.	Syfte och revisionsfrågor	3
2.2.	Revisionskriterier	4
3.	Granskningsresultat	5
3.1.	Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning	5
3.1.1.	Iakttagelser	5
3.1.2.	Revisionell bedömning	6
3.2.	God ekonomisk hushållning.....	7
3.2.1.	Iakttagelser	7
3.2.2.	Revisionell bedömning	9
3.3.	Rättvisande räkenskaper.....	10
3.3.1.	Iakttagelser	10
3.3.2.	Revisionell bedömning	12

1. Sammanfattning

PwC har på uppdrag av kommunens förtroendevalda revisorer granskat kommunens årsredovisning för 2017. Uppdraget är en obligatorisk del av revisionsplanen för år 2017.

Syftet med granskningen är att ge kommunens revisorer ett underlag för sin bedömning av om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lagens krav och god redovisningssed samt om resultatet är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om. Med utgångspunkt från ställda revisionsfrågor lämnas följande sammanfattande revisionella bedömning:

- **Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?**

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt redogör för verksamhetsmässiga och ekonomiska resultat samt eventuella avvikelser. Vidare redogör årsredovisningen för verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen. Kommunen lever upp till de utformningskrav som kommunallagen förpliktigar till avseende en ekonomi i balans.

Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans och kommunen har inga underskott från tidigare år att återställa. Vi bedömer att förvaltningsberättelsen innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.

- **Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat om avseende god ekonomisk hushållning?**

Avseende de finansiella målen kan vi endast uttala oss om resultatmålet. Kommunens resultat i förhållande till skatter, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag är 3,1 procent. Resultatet har förstärkts jämfört med föregående år, men resultatmålet ska klaras av under rådande konjunkturcykel och därför uppnås inte målet.

Målet för självfinansieringsgrad är uppfyllt utifrån det delmål som är satt i budget 2017. Vi noterar dock att investeringsmålets tidsram har förlängts med fyra år sedan granskningen 2016.

Vi kan inte utifrån årsredovisningens återrapportering bedöma huruvida verksamhetens utfall är förenligt med fullmäktiges övergripande mål för verksamheten eller ej eftersom det i årsredovisningen inte finns någon sammanfattande bedömning av måluppfyllelsen avseende verksamhetsmålen för god ekonomisk hushållning. Däremot noterar vi att måluppfyllelsen för *smart*-målen är väsentligt högre än föregående år.

- **Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?**

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Vidare bedömer vi att årsredovisningen i allt väsentligt är upprättad enligt god redovisningssed.

2. Inledning

I lag om kommunal redovisning regleras externredovisningen för kommuner och landsting. I lagen finns bestämmelser om årsredovisningen. Vidare regleras den kommunala redovisningen av uttalanden från Rådet för kommunal redovisning och i tillämpliga delar av Redovisningsrådets och Bokföringsnämndens normering.

Revisionsobjekt är Kommunstyrelsen som enligt kommunallagen är ansvarig för årsredovisningens upprättande.

2.1. Syfte och revisionsfrågor

Revisorerna har bl. a. till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Inom ramen för denna uppgift bedöms om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning (kap 3 – 8). Vidare ska revisorerna enligt kommunallagen (9:9 a) avge en skriftlig bedömning av om resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om. Bedömningen ska biläggas årsbokslutet. Detta sker inom ramen för upprättandet av revisionsberättelsen.

Granskningen, som sker utifrån ett väsentlighets- och riskperspektiv, ska besvara följande revisionsfrågor:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?
- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Granskningen av årsredovisningen omfattar:

- förvaltningsberättelse (inkl. drift- och investeringsredovisning)
- resultaträkning
- kassaflödesanalys
- balansräkning
- sammanställd redovisning

Bilagor och specifikationer till årsredovisningens olika delar har granskats.

Vi har även bedömt kommunens ekonomiska ställning och utveckling, efterlevnaden av balanskravet och om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål för god ekonomisk hushållning som fullmäktige beslutat om. Granskning av resultatsammanställning för VA-verksamheten och renhållningsverksamheten omfattas inte av denna granskning.

Nämndernas rapportering till fullmäktige har granskats såsom den presenteras i årsredovisningen.

Granskningen har utförts enligt god revisionsmed för kommuner och landsting. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och riskperspektiv för att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då vår granskning av den anledningen inte varit fullständig utesluter den inte att andra än här framförda brister kan förekomma. Denna granskning har inte omfattat en prövning av om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Granskningen har introducerats genom kontakter och samplanering med kommunens ekonomikontor. Granskningen har utförts enligt god revisionsmed med utgångspunkt i SKYREV:s utkast ”Vägledning för redovisningsrevision i kommuner och landsting”. Vägledningen baseras på ISA (International Standards on Auditing). Som framgår av vägledningen kan implementeringen ske successivt varför tillämpliga ISA helt eller delvis har följts beroende på om vägledningen har beaktas i årets revisionsplan. Granskningen har skett genom intervjuer, dokumentgranskning, granskning av räkenskapsmaterial och i förekommande fall registeranalys.

Vår granskning och våra synpunkter baseras på det utkast till årsredovisning som presenterades 2018-03-16. Kommunstyrelsen fastställer årsredovisningen 2018-03-27 och fullmäktige behandlar årsredovisningen 2018-04-16.

Rapportens innehåll har sakgranskats av economichef och redovisningschef.

2.2. Revisionskriterier

Granskningen av årsredovisningen innebär en bedömning av om rapporten följer:

- Kommunallagen (KL)
- Lag om kommunal redovisning (KRL)
- Rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR)
- Fullmäktiges beslutade mål om god ekonomisk hushållning

3. Granskningsresultat

3.1. Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning

3.1.1. Iakttagelser

Utveckling av kommunens verksamhet

I förvaltningsberättelsen redovisas väsentliga händelser som präglat året i kronologisk ordning under rubriken *Året i korthet*. Av årsredovisningen framgår även, i tillräcklig omfattning, de kommunala verksamheternas förutsättningar och den förväntade utvecklingen.

Den obligatoriska redovisningen av sjukfrånvaro finns illustrerad. Sjukfrånvaro som andel av totalt arbetad tid, sjukfrånvaro som är längre än 60 dagar, andel kvinnor och män som anmält sjukfrånvaro samt sjukfrånvaro per åldersgrupp presenteras i årsredovisningen. I övrigt finns en personalekonomisk redovisning avseende anställningsformer, verkställda och beräknade pensionsavgångar vid 65 år samt relativ andel anställda per verksamhetsområde.

Årsredovisningen innehåller även information om andra förhållanden som är av betydelse för styrning och uppföljning av verksamheten. Verksamhetspecifika nyckeltal redovisas bland annat.

Gemensam förvaltningsberättelse

Årsredovisningen innehåller en beskrivning av den samlade kommunala verksamhetens organisation och verksamhet.

Investeringsredovisning

Årets investeringar och kommunens självfinansieringsgrad av nettoinvesteringarna redovisas samlat i förvaltningsberättelsen. Uträkningarna överensstämmer med övriga delar av årsredovisningen.

Förvaltningsberättelsen innehåller upplysningar om budgetavvikelser för större investeringar såväl som budgetavvikelser inom kommunens VA-verksamhet.

Driftredovisning

Utfallet av kommunens driftverksamhet redovisas samlat i förvaltningsberättelsen. Vidare finns kostnadsposter redovisade per enhet för respektive nämnd. Upplysningar om eventuella orsaker till budgetavvikelser redovisas för samtliga nämnder och överensstämmelse med övriga delar av årsredovisningen finns. Nämndernas budgetavvikelser redovisas i tabellen nedan. I årsredovisningens driftredovisning redogörs även för kommunstyrelsen sociala investeringar samt medlemsbidraget till räddningstjänst och valnämnden.

Tabell 1: Nämndernas budgetavvikelser 2017

Driftredovisning per nämnd, mnkr	Utfall netto-kostnader 2017	Budget 2017	Budget-avvikelse	Avvikelse, %
Kommunstyrelsen	70,0	76,5	6,5	8,5
Miljö- och byggnadsnämnden	19,0	19,6	0,6	3,1
Skolnämnden	801,0	788,8	-12,2	-1,5
Socialnämnden	179,3	164,5	-14,8	-0,9
Tekniska nämnden	73,5	90,3	16,8	18,6
Upplevelsenämnden	101,5	105,8	4,3	4,1
Utbildningsnämnden	208,9	204,3	-4,6	-2,3
Vård- och omsorgsnämnden	778,7	741,3	-37,4	-5,0
Överförmyndarnämnden	3,6	4,3	0,7	16,3

Den största procentuella budgetavvikelsen svarade tekniska nämnden och överförmyndarnämnden för. I absoluta tal hade vård- och omsorgsnämnden det mest omfattande underskottet, budgetavvikelsen uppgick till -37,4 miljoner kronor.

Balanskravsresultat

Förvaltningsberättelsen innehåller en balanskravsutredning i enlighet med lag om kommunal redovisning. Kommunen uppfyller balanskravet och har inga underskott från tidigare år att återställa.

Utvärdering av ekonomisk ställning

Förvaltningsberättelsen innehåller en utvärdering av ekonomisk ställning genom utvärdering av de finansiella målen.

Tabell 2: Avstämning enligt balanskravet

Årets resultat	73 mnkr
Realisationsvinster anläggningstillgångar	-8,2 mnkr
Resultat enligt balanskravet	64,8 mnkr

3.1.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen.

Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans och kommunen har inga underskott från tidigare år att återställa. Vi bedömer att förvaltningsberättelsen innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.

3.2. God ekonomisk hushållning

Kommunfullmäktige i Enköping kommun har antagit riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatutjämningsreserv. I riktlinjerna anges att god ekonomisk hushållning innebär att såväl kommunens finansiella som verksamhetsmässiga mål uppnås – både på kort och lång sikt. Enköping kommun ska ha en ekonomi i balans, kommunens budget ska innehålla finansiella mål och mål som är av betydelse för god ekonomisk hushållning. Kommunfullmäktige har beslutat om fem strategiska mål för kommunen, för åren 2016-2019.

3.2.1. Iakttagelser

Finansiella mål

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens två finansiella mål för god ekonomisk hushållning som fastställts i budget 2017. Av redovisningen nedan framgår att ett av de finansiella målen inte är uppfyllt. Det andra finansiella målet kan vi – i likhet med tidigare granskningar - inte bedöma.

Tabell 3: Enköpings kommuns finansiella mål

Finansiella mål	Utfall 2017	Måluppfyllelse
<u>Resultatmål</u> Under en konjunkturcykel ska resultatet i förhållande till skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämnning uppgå till lägst 2 procent.	Årets resultat på 73 mnkr motsvarar 3,1 procent av skatter, kommunalekonomisk utjämnning och generella statsbidrag. Ett genomsnitt beräknat på de senaste åtta åren ger ett resultat på 1,7 procent. Resultatmålet på minst 2 procent ska klaras av under rådande konjunkturcykel.	Ej uppfyllt. Målet uppnås inte för 2017. Resultatet har förbättrats jämfört med föregående år då resultatet motsvarade 1,5 procent. Resultatmålet om 2 procent ska klaras av under rådande konjunkturcykel (en konjunkturcykel uppges vara 8 år lång), vilket förklarar varför målet inte uppnås. Målet beräknas vara uppfyllt år 2020.

<p><u>Investeringsmål</u> Självfinansieringsgraden för investeringar ska vara minst 75 procent beräknat för perioden 2016-2029. Det kommunen inte kan finansiera själv med positivt resultat, avskrivningar eller försäljningar måste kommunen låna upp. Målet om minst 75 procent självfinansiering begränsar upplåningen till 25 procent av investeringsutgifterna. På längre sikt behöver självfinansieringen uppgå till 100 procent för att inte riskera att låneskuldernas räntekostnader minskar budgetutrymmet för verksamheterna.</p>	<p>Vid tidpunkten för beslut om budget 2017 uppskattades självfinansieringsgraden i planen för 2016-2029 till 83 procent. Självfinansieringsgraden i budgetbeslutet för år 2017 var 25 procent. Utfallet för år 2017 är 41,8 procent, vilket förklaras av att ett högre resultat och lägre investeringsvolym än budgeterat.</p>	<p>Uppfyllt</p> <p>Kommunens bedömning av målet bygger på en prognos över framtida självfinansieringsgrad.</p> <p>Självfinansieringsgraden för år 2017 är 41,8 procent och överstiger delmålet för 2017 om 25 procent.</p> <p>Eftersom det planeras för omfattande investeringar de närmaste åren prognosticeras en sjunkande självfinansieringsgrad.</p> <p>Vi noterar att investeringsmålet tidsram har förlängts med fyra år sedan granskningen 2016.</p>
---	---	---

Mål för verksamheten

Kommunfullmäktige har beslutat om fem övergripande strategiska mål för 2016–2019 och årsredovisningen redogör för vilka mål kommunen ska sträva mot. De strategiska målen har tematisk indelning - Utveckling, Ansvar, Rättvisa, Välstånd och Samhörighet. Kommunfullmäktige följer tio indikatorer som visar hur Enköping kommun utvecklas enligt de strategiska målen. Nämnderna konkretiserar de strategiska målen i form av slutmål och *smart*-mål. Slutmål är ett önskvärt tillstånd på lång sikt. Ett *smart*-mål är specifikt, mätbart, accepterat, realistiskt och tidsatt. Uppföljningen av nämndernas *smart*-mål avgör om kommunfullmäktiges fem strategiska mål uppfylls. Ju fler *smart*-mål som uppfyllts, desto större del av fullmäktiges strategiska mål bedöms ha uppfyllts.

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens fem strategiska mål som fastställts i budget 2017. Av den framgår hur stor andel av nämndernas *smart*-mål som är helt eller delvis uppfyllda, vilket därmed visar hur stor del av fullmäktiges strategiska mål som har uppfyllts. Det framgår dock inte tydligt vilka *smart*-mål som nämnderna har eller vilka *smart*-mål som har uppfyllts. Måluppfyllelsen bedöms också vara svår att uttala sig om, då andelen som anges inkluderar både helt uppfyllda samt delvis uppfyllda mål. Vi noterar att samtliga strategiska mål uppvisar högre resultat jämfört med föregående år. Målområdet avseende jämlikhet har exempelvis endast 8 procent ej uppfyllda mål år 2017, medan 41 procent av målen var ej uppfyllda år 2016.

Tabell 4: Enköpings kommuns strategiska mål

Strategiskt mål	Utfall 2017	Måluppfyllelse
1. Samhällsbygget Enköping får människor att växa	68 % helt uppfyllt 28 % delvis uppfyllt 4 % ej uppfyllt	Kan ej uttala oss. Andelen delmål som helt eller delvis uppfyllts har ökat med 18 procentenheter sedan 2016.
2. Samhällsbygget Enköping skapar en hållbar framtid	46 % helt uppfyllt 48 % delvis uppfyllt 6 % ej uppfyllt	Kan ej uttala oss. Andelen delmål som helt eller delvis uppfyllts har ökat med 17 procentenheter sedan 2016.
3. Samhällsbygget Enköping utvecklar ett jämlikt samhälle	54 % helt uppfyllt 38 % delvis uppfyllt 8 % ej uppfyllt	Kan ej uttala oss. Andelen delmål som helt eller delvis uppfyllts har ökat med 33 procentenheter sedan 2016.
4. Samhällsbygget Enköping ger förutsättningar för ett blomstrande näringsliv och en ökad välfärd	59 % helt uppfyllt 38 % delvis uppfyllt 3 % ej uppfyllt	Kan ej uttala oss. Andelen delmål som helt eller delvis uppfyllts har ökat med 22 procentenheter sedan 2016.
5. Samhällsbygget Enköping är en del av vårt varumärke	61 % helt uppfyllt 35 % delvis uppfyllt 4 % ej uppfyllt	Kan ej uttala oss. Andelen delmål som helt eller delvis uppfyllts har ökat med 27 procentenheter sedan 2016.

3.2.2. Revisionell bedömning

Avseende de finansiella målen kan vi endast uttala oss om resultatmålet. Kommunens resultat i förhållande till skatter, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag är 3,1 procent. Resultatet har förstärkts jämfört med föregående år, men resultatmålet ska klaras av under rådande konjunkturcykel och därför uppnås inte målet.

Målet för självfinansieringsgrad är uppfyllt utifrån det delmål som är satt i budget 2017. Vi noterar dock att investeringsmålets tidsram har förlängts med fyra år sedan granskningen 2016.

Vi kan inte utifrån årsredovisningens återrapportering bedöma huruvida verksamhetens utfall är förenligt med fullmäktiges övergripande mål för verksamheten eller ej då det saknas en sammanfattande bedömning och analys avseende verksamhetsmålen utifrån perspektivet god ekonomisk hushållning. Däremot noterar vi att måluppfyllelsen för smart-målen är väsentligt högre än föregående år.

3.3. Rättvisande räkenskaper

3.3.1. Iakttagelser

Resultaträkning

Resultaträkningen är uppställd enligt KRL 5.1 och omfattar tillräckliga noter.

Resultaträkningen redovisar i allt väsentligt samtliga kommunens intäkter och kostnader för året samt hur det egna kapitalet har förändrats under räkenskapsåret. Jämförelse med föregående år lämnas för varje delpost.

Årets resultat är positivt och uppgår till 73 mnkr, vilket är 24,5 mnkr högre än föregående år.

Granskningen av resultaträkningen har genomförts utan anmärkning.

Balansräkning

Balansräkningen är uppställd enligt KRL och omfattar tillräckliga noter. Balansräkningen redovisar i allt väsentligt tillgångar, avsättningar och skulder per balansdagen.

Balansposterna existerar, är fullständigt redovisade, rätt periodiserade samt har värderats enligt principerna i KRL.

Följande har noterats i granskningen:

- Exploateringsredovisningen har förbättrats jämfört med tidigare år. Dock noteras fortfarande ett antal brister, t.ex. nedan:
 - Summan av kommunens exploateringsverksamhet redovisas som en nettotillgång i balansräkningen som exploateringsmark. Vi anser att exploateringsutgifterna ska redovisas på tillgångssidan medan eventuella förskottsbetalningar ska redovisas på skuldsidan.
 - Det återstår några mindre klassificeringsfel, d.v.s. sådant som ska klassificeras som anläggningstillgång i kommunen.
 - En exploateringsutgift har redovisats på fel exploateringsprojekt.
- Kostnader för timlön, jour- och beredskap etc. för december periodiseras inte utan redovisas i januari efterföljande år enligt kontantprincipen. Enligt god redovisningssed ska periodisering av löneskulder ske vid årsbokslut. Detta kommenteras i redovisningsprinciperna men bör hanteras till kommande bokslut. Detta har även påtalats vid tidigare års granskningar.
- Bland de kortfristiga skulderna noteras att kommunen balanserat det tillfälliga bidrag som betalats ut för att kommunen låter ensamkommande i asylprocess bo kvar efter att de fyllt 18. Bidraget avser 2017 och borde ha resultatförts under perioden.

De noterade felen ovan bedöms dock sammantaget inte vara materiella¹ varför räkenskaperna i allt väsentligt bedöms vara rättvisande.

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysen är uppställd gällande rekommendation. Den omfattar tillräckliga noter. Överensstämmelse med övriga delar av årsredovisningen finns.

Sammanställda räkenskaper

De sammanställda räkenskaperna är jämte kommunens räkenskaper och omfattar motsvarande noter. Uppställningen följer god redovisningssed. Konsolideringen innefattar samtliga de företag som enligt kraven i RKR:s rekommendation 8.2 Sammanställd redovisning ska ingå. Eliminering av koncerninterna poster har i allt väsentligt utförts.

Tilläggsupplysningar och redovisningsprinciper

Vi bedömer att årsredovisningens tilläggsupplysningar i huvudsak uppfyller KRL:s krav och i övrigt lämnas i enlighet med god redovisningssed, innebärande att:

- Tillämpade redovisningsprinciper beskriver varje särskild redovisningsprincip och eventuella förändringar av dessa som årsredovisningens intressenter måste känna till för att rätt förstå årsredovisningens innehåll.
- Viktiga uppgifter och poster i förvaltningsberättelse, resultat- och balansräkning samt kassaflödesrapport specificeras och preciseras i notupplysningar som krävs i KRL respektive RKR:s rekommendationer samt god redovisningssed i övrigt.

Rekommendationerna i tabellen har dock kommunen inte följt fullt ut.

RKR 19 Nedskrivningar	I huvudsak	Det lämnas ingen information om de händelser eller omständigheter som lett till nedskrivningarna. Årets nedskrivningar uppgår till 0,9 mnkr i kommunen och 1,7 mnkr i kommunkoncernen.
RKR 8.2 Sammanställd redovisning	I huvudsak	<ul style="list-style-type: none"> – Det saknas information om kommunala entreprenader (kommunen har t.ex. köpt huvudverksamhet/entreprenader för 551,2 mnkr). – Det finns förbättringspotential avseende information om den samlade verksamhetens utveckling, personalförhållanden och förhållanden av betydelse för styrning och uppföljning. – Det lämna inga upplysningar om olikheter i redovisningsprinciperna mellan kommun och bolag.

¹ Felen uppgår sammantaget, i relation till kommunens omsättning, inte till ett väsentligt belopp vid bedömning av om räkenskaperna är rättvisande.

3.3.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. De fel som noterats bedöms sammantaget inte vara materiella² varför räkenskaperna i allt väsentligt bedöms vara rättvisande.

Vidare bedömer vi att årsredovisningen i allt väsentligt är upprättad enligt god redovisningssed. De avvikelser från god redovisningssed som noterats bedöms sammantaget inte vara väsentliga.

2018-03-28

Anders Hägg
Uppdragsledare

Sofia Nylund
Projektledare

² Felen uppgår sammantaget, i relation till kommunens omsättning, inte till ett väsentligt belopp vid bedömning av om räkenskaperna är rättvisande.